

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ПРОДОВОЛЬСТВА

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА**

ВАНЕСЬ 87 • 2016

ISSN 0134 — 6393

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

**Частина 2
Економіка**

**ВИПУСК
87**

Умань — 2015

Включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук: затверджено наказами Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528 (сільськогосподарські науки); від 06.03.2015 № 261 (економічні науки), а також до російського індексу цитування (РІНЦ).

Редакційна колегія:

*О.О. Непочатенко — доктор економ. наук (відповідальний редактор);
В.П. Карпенко — доктор с.-г. наук (заступник відповідального редактора);
А.Ф. Балабак — доктор с.-г. наук; Я. Гжівач — доктор економ. наук;
Г.М. Господаренко — доктор с.-г. наук; З.М. Грицаєнко — доктор с.-г. наук;
В.О. Єщенко — доктор с.-г. наук; В.В. Заморський — доктор с.-г. наук;
О.І. Зінченко — доктор с.-г. наук; К. Кжижановська — доктор економ. наук;
П.Г. Копитко — доктор с.-г. наук; О.В. Мельник — доктор с.-г. наук;
Н.М. Осокіна — доктор с.-г. наук; Ф.М. Парій — доктор біол. наук;
Ю.Ф. Терещенко — доктор с.-г. наук; А.Ю. Токар — доктор с.-г. наук;
Л.В. Транченко — доктор економ. наук; А. Шімонік — доктор економ. наук;
С.П. Полторецький — кандидат с.-г. наук (відповідальний секретар).*

Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. — Умань: УНУС, 2015. — Вип. 87. — Ч. 1 : Агрономія. — 160 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства аграрної політики та продовольства України і науково-дослідних установ НААН України.

Рекомендовано до друку вченою радою Уманського НУС, протокол № 6 від 9 липня 2015 року.

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІКА

<i>О.О. Школьний</i>	МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАЛУЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ЛОГІСТИЧНИХ МЕРЕЖ	6
<i>Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук</i>	ДОТУВАННЯ ТВАРИННИЦТВА ЗА РАХУНОК СПЕЦІАЛЬНОГО ПОРЯДКУ СПРАВЛАННЯ ПДВ У ПЕРЕРОБНІЙ ГАЛУЗІ.....	15
<i>С.М. Концеба, О.Д. Підлубна</i>	РЕГРЕСІЙНА МОДЕЛЬ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОЇ.....	26
<i>Л.В. Барабаш</i>	КРИТЕРІЇ РОЗРОБКИ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ МЕХАНІЗМУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	35
<i>С.А. Власюк</i>	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	44
<i>М.А. Коротєєв, О.В. Семенда</i>	ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	51
<i>О.О. Непочатенко, Є.К. Кучеренко</i>	ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ	61
<i>О.А. Лозова</i>	СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ	68
<i>В.П. Марченко, С.М. Концеба</i>	ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЧАСОВИХ РЯДІВ	74
<i>Є. В. Нестерчук, Я. А. Нестерчук</i>	ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	83
<i>Н.В. Оляднічук</i>	НАУКОВІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ	89
<i>Ю.О. Нестерчук, О.С. Тупчий</i>	ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕНСИВНИХ СИСТЕМ ВЕДЕННЯ САДІВНИЦТВА....	96
<i>О.В. Семенда</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ САМОДОСТАТНОСТІ ТЕРИТОРІЙ.....	107

<i>Т.А. Ткаченко</i>	ЛОГІСТИКА ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗБУТОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	113
<i>Н.Я. Пітель</i>	ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	120
<i>Ж.П. Лозінська</i>	МАЛЕ ТА СЕРЕДНЄ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	129
<i>Anna Sieczko</i> <i>Anna J. Parzonko</i>	CREATING NON-AGRICULTURAL JOBS IN RURAL AREAS IN POLAND	140
<i>Н.В. Бондаренко</i>	ПРОБЛЕМИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	148

ДОТУВАННЯ ТВАРИННИЦТВА ЗА РАХУНОК СПЕЦІАЛЬНОГО ПОРЯДКУ СПРАВЛЯННЯ ПДВ У ПЕРЕРОБНІЙ ГАЛУЗІ

Л.Д. Тулуш, кандидат економічних наук

ІНЦ «Інститут аграрної економіки»

О.Т. Прокопчук, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

В статті представлені результати дослідження спеціального порядку справляння ПДВ у сфері виробництва та переробки тваринницької продукції. Охарактеризована ефективність застосування особливого механізму справляння ПДВ із переробних підприємств та функціонування спеціальної бюджетної програми підтримки розвитку тваринництва в Україні. Особливу увагу приділено оцінці впливу спеціального механізму державної підтримки на показники розвитку тваринницької галузі, узагальнення притаманних йому недоліків та окресленню напрямів удосконалення.

Ключові слова: ПДВ, податкові пільги, податковий механізм, підтримка сільськогосподарських товаровиробників, пряма бюджетна підтримка, спеціальні режими, спеціальний режим стягнення ПДВ з переробних підприємств.

Бюджетне фінансування є важливою складовою системи фінансового регулювання розвитку агропромислового виробництва, оскільки суттєво впливає на доходність аграрного бізнесу та значною мірою формує його фінансову стійкість та інвестиційну привабливість.

Бюджетна підтримка в кінці двохтисячних відігравала суттєву роль у стимулюванні нарощування сільськогосподарського виробництва, проте в останні роки значення бюджетних програм розвитку АПВ фактично зросло нанівець, повністю поступившись місцем заходам податкової підтримки [13].

Зокрема, ПДВ у галузі функціонує переважно у вигляді спецрежимів його справляння, дія яких направлена на підвищення рівня фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників за рахунок залишених у їх розпорядженні податкових зобов'язань. ПДВ у галузі сільського господарства виконує специфічні функції – захисну та підтримуючу, а також забезпечує спрощення механізму податкового адміністрування. Внаслідок цього, ПДВ перетворився із фіскального інструмента у специфічну форму фінансового забезпечення розвитку агропромислового виробництва, важіль фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств [14].

Внаслідок застосування такої фіскальної моделі, податок на додану вартість у сільському господарстві використовуються у якості особливого інструмента державної фінансової підтримки, специфічного засобу формування фінансових ресурсів в умовах відсутності більш дієвих важелів підтримки.

Суттєвий вклад у дослідження проблем податкового регулювання економічних процесів, в тому числі й за рахунок податку на додану вартість, здійснили Р. Бірд [19], В. Вишневський [2], П. Гендрон, Л. Ебрілл [18], Т. Єфименко [5], М. Кін, А. Крисоватий, І. Луніна, А. Риманов [11], Н. Сидорова [12], А. Соколовська, А. Тайт, О. Чередніченко [17] та інші дослідники. Питання державної фінансової підтримки розвитку агропромислового виробництва, в тому числі й за рахунок податкових

важелів, розглядаються в працях В. Братцева [1], М. Дем'яненка, Г. Гончаренко [3], А. Діброви [4], Н. Кузнецової [6], І. Ушачова [16] та інших вчених.

Проте, зміни на законодавчому рівні, які вносять відповідні корективи до механізму діючих спецрежимів справляння ПДВ загалом, та спеціального режиму справляння ПДВ із переробних підприємств зокрема, вимагають посилення наукових досліджень в цій частині та, відповідно, їх наукової оцінки.

Методика досліджень. Для наукового вирішення поставлених у статті завдань використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічною основою дослідження є праці вітчизняних та закордонних науковців і практиків, а також нормативно-правові акти України, що регулюють відносини у рамках фінансової сфери та податкового поля. У статті використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний та економіко-статистичний, зокрема монографічний, порівняння, табличний та графічний.

З огляду на вищевикладене, *метою даної статті* є дослідження механізму функціонування спеціального режиму справляння ПДВ у сфері виробництва і переробки сільськогосподарської продукції та встановлення ефективності впливу останнього на агропромисловий комплекс від його застосування.

Результати досліджень. Завдання підвищення рівня виробництва молока та м'яса в Україні потребує реалізації виваженої політики державної фінансової підтримки. Така підтримка здійснюється в Україні як через реалізацію цільових бюджетних програм підтримки, так і за рахунок застосування спеціальних режимів оподаткування, зокрема справляння ПДВ [10; 15].

Однією з ключових програм розвитку агропромислового виробництва є «Державна підтримка розвитку тваринництва», що функціонує із 2011 року за рахунок цільових надходжень – сум ПДВ переробних підприємств, частина яких спрямовується до спецфонду переробних підприємств.

Відповідно до положень пункту 1 підрозділу 2 розділу XX ПКУ [1] з 2011 року частина ПДВ-зобов'язань переробних підприємств акумулюється у спецфонді Держбюджету і спрямовується на фінансування відповідної цільової програми (у 2011 році – 100%; у 2012 – 30%; у 2013 – 40%; у 2014 – 50%).

Характеризуючи результати функціонування відповідної програми, варто відзначити, що за роки свого існування вона не виконувалась як по доходах (в частині адміністрування відповідного податку із переробних підприємств), так і по видатках (рис. 1).

Загалом, за всі роки функціонування, рівень виконання запланованих показників по даній бюджетній програмі ледве перевищив 35% – тобто фактично виділялась лише третина від запланованих коштів (при цьому збиралось майже 60% від запланованого обсягу цільових надходжень).

Як видно з даних рис. 1, особливо низькі показники виконання програми спостерігались у 2011 та 2012 роках. У 2013 – 2014 рр. рівень фінансування заходів програми наблизився до 60%.

Постановою Кабінету Міністрів України № 246 від 02.03.2011 р. [9] передбачалось низка напрямів підтримки у рамках даної програми: у 2011 р. — 4 напрями; у 2013 р. — 7 напрямів. Проте, напрями використання коштів в рамках програми «Державна підтримка розвитку тваринництва» постійно змінювались. Лише напрями «Часткове відшкодування вартості будівництва тваринницьких ферм» та «Часткове відшкодування вартості закуплених племінних нетелей та корів» передбачались щорічно протягом терміну дії програми, інші ж напрями фінансувались лише протягом окремих років. Фінансування по деяких напрямках передбачалось лише в один з років протягом досліджуваного періоду. Відповідно,

щорічне фінансування деяких напрямів не передбачалось навіть за планом, що суттєво ускладнює оцінку ефективності підтримки окремих напрямів розвитку тваринництва.

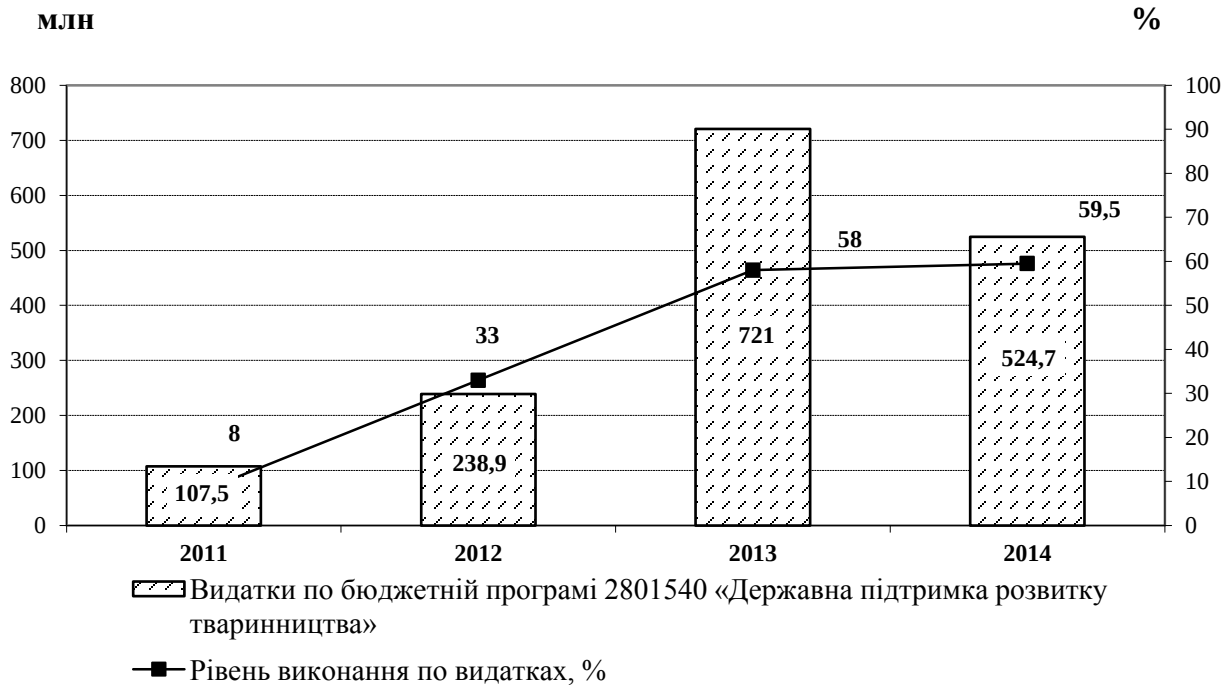

Рис. 1. Динаміка фінансування бюджетної програми «Державна підтримка розвитку тваринництва» (фактичні дані), млн грн
Джерело: Дані Державної казначейської служби України.

Рівень фінансування запланованих напрямів був вкрай низьким. Зокрема, у 2011 році із запланованих чотирьох напрямів фактично кошти виділялись лише на компенсацію вартості будівництва ферм, причому рівень фінансування склав лише 7,2%. У 2012 році даний напрям взагалі не фінансувався, у 2013 р. — рівень фінансування склав 96%, у 2014 р. — знову значно знизився (фінансувалась лише половина від запланованого).

Структура напрямів фінансування програми 2801540 «Державна підтримка розвитку тваринництва» у 2014 р. відображена на рис. 2.

З даних рис. 2 видно, що фактично у 2014 р. здійснювалось фінансування лише за трьома напрямами, найбільшу частку серед яких становить напрям «Погашення кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах ДКСУ» (53,2%), що фактично означає лише погашення раніше взятих головним розпорядником бюджетних зобов'язань, а не новий напрям підтримки.

Для більш детальної характеристики аналізованої бюджетної програми, що функціонувала за рахунок застосування спецрежиму справляння ПДВ із переробних підприємств, доцільно розглянути ефективність фінансування в рамках окремих її напрямів.

За напрямом «Спеціальна бюджетна дотація фізичним особам за утримання та збереження молодняку ВРХ» бюджетна підтримка планувалась та фактично виділялась лише у 2012 – 2013 рр. Причому рівень фінансування у 2012 р. склав 55%, у 2013 р. — 41%. Середній розмір дотації в розрахунку на одну голову молодняку ВРХ за планом мав становити 750 грн, проте фактично склав лише 392 грн у 2012 р. та 503,7 грн у 2013 році (54% та 67% від запланованого).

☐ Погашення кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах ДКСУ

▣ Часткове відшкодування СГ вартості закуплених племінних нетелей та корів

▣ Часткове відшкодування СГ вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів

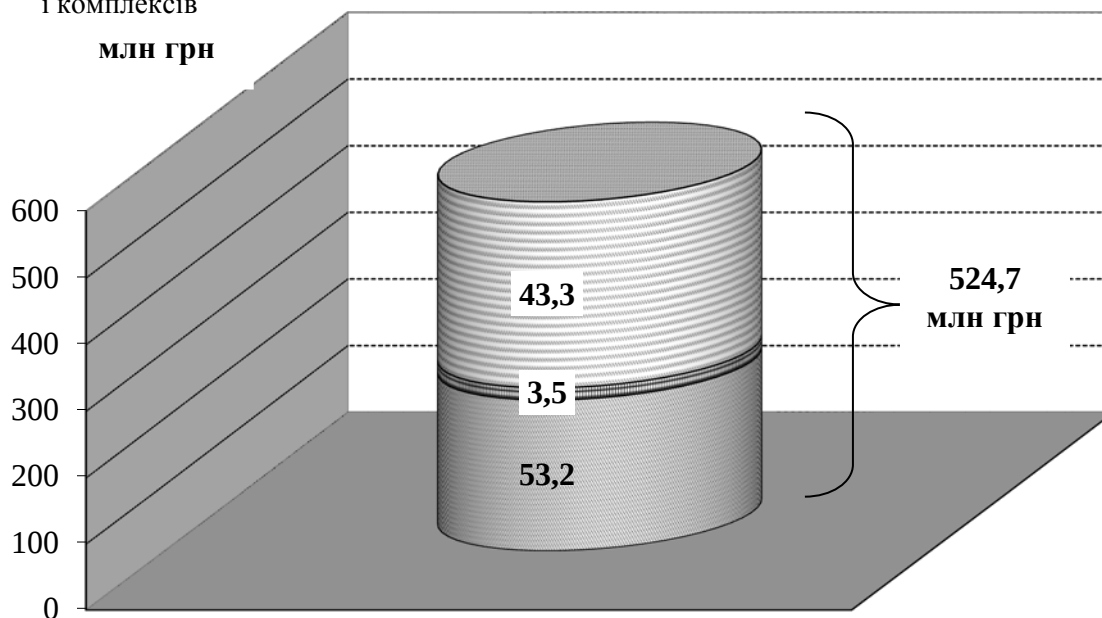

Рис. 2. Структура напрямів фінансування програми 2801540 «Державна підтримка розвитку тваринництва» у 2014 р. (фактичні дані), %
Джерело: Дані Державної казначейської служби України.

Із запланованих у 2012 році 278,0 тис. фізичних осіб – реципієнтів, бюджетні дотації отримали 337,3 тис. (на 22% більше). Із запланованих у 2013 р. 366,5 тис. фізичних осіб – реципієнтів, бюджетні дотації отримали лише 233,4 тис. або 63,6%. Відношення даного показника до загальної кількості домогосподарств, що утримують ВРХ, становило у 2013 р. лише близько 30% (по плану) та близько 19% (по факту).

Чисельність голів молодняка ВРХ, на яку було нараховано дотацію, становила: у 2012 році – 508,4 тис. голів (104% від запланованого та 56% від чисельності поголів'я ВРХ в господарствах населення); у 2013 році – 333,1 тис. гол (61% від запланованого та 30% від чисельності поголів'я ВРХ в господарствах населення).

Показниками ефективності даного напрямку паспортом визначалось збільшення поголів'я ВРХ у господарствах населення. За даними офіційної статистики спостерігались наступні показники:

- поголів'я ВРХ (без корів) за досліджуваний період зросло у господарствах населення із 926 тис. гол. у 2011 році до 1160 тис. гол. у 2013 році (відповідне зростання становить майже 26%);
- частка господарств населення, що утримують ВРХ в динаміці знижується (із 30,7% у 2011 році до 26,8% у 2013 році);
- збільшується частка господарств населення, які утримують 3 і більше голів: із 5,2 у 2011 році до 5,9% у 2013 році;
- у структурі поголів'я ВРХ, що утримується населенням, збільшилась частка молодняка ВРХ до 1 року: з 23,2% у 2011 році до 26,3% у 2013 році.

На жаль, паспортом бюджетної програми по даному напрямку не передбачено фінансових показників, а саме відношення сум підтримки до вартості вирощеної худоби. За розрахунками, суми підтримки по відношенню до вартості вирощеної худоби складали понад 30% (за плановими показниками), що є ваговим фінансовим стимулом до здійснення відповідної діяльності.

Загалом можна стверджувати, що підтримки за даним напрямом є загалом ефективною, оскільки направлена на виконання наступних важливих завдань:

- збереження та нарощування поголів'я у господарствах населення, що позитивно відображається на сільській зайнятості, доходах сільського населення та обсягах внесення органічних добрив;
- забезпечення виробничих потужностей вітчизняних переробних підприємств якісною сировиною, що позитивно позначиться на доходах бюджету, асортименті та якості продовольчих товарів м'ясної групи.

За напрямом «Бюджетна дотація фізичним особам за продані на забій і переробку молодняк ВРХ та свиней» кошти планувались лише один рік (2013). Плановий обсяг фінансування становив 90 млн грн., фактичний – склав лише 25,2%. Паспортом передбачалось, що дану підтримку отримають 48,6 тис. осіб, натомість отримали лише 11,1 тис. (близько 23%). Розмір дотації на 1 кг живої ваги становив 2,5 грн за ВРХ, 1,5 грн за свиней вагою від 100 до 120 кг та 1 грн – вагою від 120 до 150 кг. Також Паспортом програми планувалось, що обсяги реалізованого фізичними особами на забій молодняку ВРХ становитимуть 32 тис. т (фактично – 9,6 тис. т або 30%), свиней – 8 тис. т (фактично – 3,5 тис. т або 44%).

Показниками ефективності програми є збільшення обсягів реалізованої на забій ВРХ та худоби від господарств населення. За даними статистики, по ВРХ даний показник зріс із 496,2 до 540,2 тис. т. (на 8,9%), по свинях зменшився – із 550 до 534 тис. т. (на 3%). Збільшились обсяги поставок ВРХ населенням на промислову переробку: із 29,8 тис. т у 2012 році до 38,2 тис. т у 2013 р. (на 28,5%). При цьому також зросла середня вага однієї голови ВРХ, поставленої на промислову переробку, із 444 кг у 2012 році до 461 кг у 2013 році.

Натомість, обсяги поставок свиней на промислову переробку від господарств населення є вкрай низьким і продовжував знижуватись: із 558 т у 2012 році до 509 т. у 2013 році (8,8%). Це пояснюється низькою зацікавленістю як переробних підприємств у даній категорії постачальників, так і господарств населення у даному каналі збуту продукції.

Ефективність даного напрямку оцінити досить складно з врахуванням того, що він функціонував лише один рік і при цьому рівень його фінансування був вкрай низьким (лише чверть від запланованого). Проте наявні показники ефективності дають підстави для висновку про те, що даний напрям фінансової підтримки може мати стимулюючий ефект на розвиток тваринницької галузі.

Напрямок «Спеціальна бюджетна дотація за поголів'я корів м'ясного напрямку продуктивності» фінансувався в межах аналізованої програми лише один рік (2013). Плановий обсяг фінансування становив 25 млн грн., фактичний рівень склав лише 38,1%. Паспортом програми планувалось, що дану дотацію отримають 285 сільгосппідприємств, натомість фактично отримали дотацію лише 37 підприємств, або 12,9% від запланованого показника. Планувалось, що в середньому дотація на голову худоби складе 714,3 грн (на 35 тис. корів), тоді як фактично розмір дотації становив 1624 грн на корову (всього дотацій було надано на 5,9 тис. корів або 16,8% від запланованого показника).

Незважаючи на наявність даного напрямку підтримки, чисельність худоби

м'ясного напрямку продуктивності у сільгосппідприємствах зменшилась із 87,7 тис. голів у 2012 році до 77,1 тис. у 2013 році (на 12,1%), а чисельність корів м'ясного напрямку – із 36,6 тис. гол до 33,4 тис. гол (на 8,8%).

Отже, механізм підтримки по даному напрямку потребує доопрацювання, оскільки фінансування не вплинуло на зниження показників.

Напрямок «Часткове відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів» є найбільш значимим, оскільки по ньому фінансування передбачалося протягом усього періоду дії програми, а обсяги фінансування займали найбільшу частку серед інших напрямів: 73,8% у 2011 році, 31% у 2012 році, 29% у 2013 році (без врахування фінансування кредиторської заборгованості) та 94% (без врахування фінансування кредиторської заборгованості) у 2014 році.

При цьому, рівень фінансування даного напрямку був критично низьким: 2011 р. – 7,3%, 2012 р. – 0,0%; 2013 рік – 95,8%; 2014 рік – близько 50%.

У 2013 році планувалось, що середній обсяг відшкодування в розрахунку на 1 кв. м за планом мав становити 2,4 тис. грн, проте фактично склав лише 0,57 тис. грн (23,7% від запланованого).

Безпосередніх показників ефективності по даному напрямку паспортом бюджетної програми не передбачалось – у паспорті наводились лише загальні показники виробництва тваринницької продукції сільгосппідприємствами.

За даними статистики, в останні роки значно знижується кількість введених в експлуатацію тваринницьких приміщень для ВРХ (із 23,3 тис. скотомісць у 2011 році, 14,4 тис. у 2012 році до 7,6 тис. у 2013 році) та свиней (15,1; 2,8 та 0,8 відповідно). Разом з тим, обсяги введення птахівничих приміщень значно зростають – із 5,1 млн голів у 2011 р. до 220,6 млн у 2012 р.

Даний напрям підтримки є несистемним, оскільки коло учасників є дуже вузьким. При цьому підтримка поширюється і на птахівничі підприємства – при тому, що діяльність у сфері виробництва яєць та м'яса птиці характеризується значною рентабельністю.

Фактично, держава порушує конкурентне середовище на даному сегменті аграрного ринку. Варто також враховувати, що кошти виділяються на безповоротній основі, при цьому держава не претендує на частку у статутному капіталі таких суб'єктів господарювання, а отже на розподіл частини прибутку у майбутньому.

Відповідно, є підстави вважати, що підтримка по даному напрямку є неефективною і потребує удосконалення механізму в частині забезпечення принципу поворотності коштів, що виділяються суб'єктам господарювання. Після реалізації відповідного інвестиційного проекту суб'єкти господарювання повинні відшкодувати державі виділені кошти з врахуванням інфляції.

По напрямку «Часткове відшкодування суб'єктам господарювання вартості закуплених племінних нетелей та корів» фінансування передбачалось з 2011 по 2013 рр., а фактичне фінансування здійснювалось лише у 2012 – 2013 рр. Планові обсяги фінансування – 84,8 млн грн у 2012 році, 55,0 млн грн у 2013 році. Рівень фінансування склав 23,4% у 2012 році та 37% у 2013 р. (тобто фактично фінансувалась лише третина програми).

Планова кількість підприємств, які повинні були отримати відшкодування – 61 у 2012 році та 285 у 2013 році. Фактично відшкодування отримали 50 підприємств у 2012 році (82% від запланованого) та 37 підприємств у 2013 році (13% від запланованого). Планована кількість нетелей та корів становила 12,1 тис. у 2012 році, 7,9 тис. – у 2013 р.; фактична – 4,9 тис. (40% від запланованого) у 2012 році, 3,1 тис. (39% від запланованого) у 2013 році.

В розрахунку на одне підприємство планувалось відшкодувати вартість закупівлі 198 голів у 2012 році та 28 голів у 2013 році. Фактичне виконання склало відповідно 98 та 84 голови. Планований середній розмір відшкодування становив у 2012–2013 роках 7 тис. грн, фактичний – 4,06 тис. у 2012 році (58% від запланованого) та 6,57 тис. у 2013 році (93,8% від запланованого).

Спеціальних показників ефективності по даному напрямку не передбачалось, визначались лише загальні. Так, надій на корову протягом дії програми зріс із 4,11 т у 2011 році до 4,83 т у 2013 році (на 17,5%). Виробництво молока сільгосппідприємствами зросло із 2,25 млн т у 2011 році до 2,58 млн т у 2013 році (майже на 15%). Кількість куплених корів сільгосппідприємствами знизилась із 46,1 тис. гол до 35,6 тис. у 2013 році (на 22,8%). Кількість імпортованої племінної ВРХ протягом дії програми знижується: із 2,85 тис. голів у 2011 році, 2,53 тис. голів у 2013 році.

На жаль, низький рівень фінансування програми (лише третина від запланованого) та незначне коло одержувачів бюджетних коштів не дають можливості належним чином оцінити ефективність даної програми. Враховуючи наявні проблеми при фінансуванні програми, у нинішньому вигляді вона функціонувати не може. Стимулювання до збільшення кількості племінного поголів'я ВРХ повинно здійснюватись у інший спосіб та передбачати більш ширший інструментарій підтримки та уточнену цільову аудиторію.

Фінансування за напрямом «Часткове відшкодування витрат фізичних осіб на закупівлю установки індивідуального доїння» передбачалась у 2011–2013 роках, проте фактично фінансувалось лише два роки (2012 та 2013). Обсяги фінансування становили відповідно 15 та 25 млн грн, а рівень фінансування – 82% та 36% відповідно.

Паспортом програми планувалось, що компенсацію отримають:

- у 2012 році – 3 тис. фізичних осіб (по факту – 3153 особи або 106%);
- у 2013 році – 5 тис. фізичних осіб (по факту – 2100 осіб або 42%).

Плановий розмір компенсації – 5000 грн, фактичний: у 2012 році – 3865 грн (78%), у 2013 р. — 85%).

Частка господарств населення, що отримали компенсацію за доїльний апарат становила лише 47,5% у 2012 році, 28% у 2013 році.

Спеціальних показників ефективності по даній програмі фактично не було передбачено. Проте, надій на одну корову у господарствах населення зріс із 4,19 т у 2011 році до 4,34 т у 2013 році (на 4%). Виробництво молока у господарствах населення зросло із 8,84 млн т у 2011 році до 8,91 млн т у 2013 році (на більш як 1%). Частка домогосподарств, що утримують трьох і більше корів зросла із 1,3% у 2011 році до 1,7% у 2013 році.

Водночас, обсяги надходження молока від господарств населення на промислову переробку знизились із 2,03 млн т у 2011 році до 1,824 млн т у 2013 році (на 10%), а у перерахунку на молоко базової жирності – із 2,155 млн т у 2011 році до 1,824 млн т у 2013 році (на 15,3%).

Отже, оцінити ефективність даного напрямку підтримки досить складно – з одного боку, він повноцінно фінансувався лише один рік, а з іншого – підтримка в межах даного напрямку повинна бути складовою більш комплексної програми, пов'язаної зі стимулюванням розвитку сімейних ферм.

Без формування програмних показників розвитку господарств населення підтримка в межах даного напрямку є неефективною. Механізм дії програми потребує доопрацювання в напрямку забезпечення її комплексності та реєстрації господарств населення у якості суб'єктів господарювання.

Загалом, програма «Державна підтримка розвитку тваринництва», яка фінансувалась у 2011–2014 рр. за рахунок цільових надходжень сум ПДВ із переробних підприємств, характеризується низьким рівнем виконання. Це підриває стимули суб'єктів господарювання до участі у даній програмі, оскільки навіть кредиторська заборгованість за програмою, зареєстрована у органах ДКСУ, фінансувалась у 2013 та 2014 рр. на рівні 65 – 67%.

Програма потребує реформування в напрямку посилення участі переробних підприємств у механізмі функціонування програми, оскільки вони є фактичним вигодонабувачем по даній програмі (зростає їх сировинна база).

Водночас, механізм справляння податку на додану вартість у сільському господарстві з 2015 року вкотре зазнав певних змін. Податковим законодавством не продовжено дію спеціального режиму справляння ПДВ для переробних підприємств, який діяв впродовж 2011–2014 років. Таким чином, практику спрямування половини (50%) ПДВ-зобов'язань переробних підприємств на виплату сум компенсацій сільськогосподарським товаровиробникам за поставлені ними молоко або м'ясо в живій вазі, а іншої половини (50%) – до спецфонду держбюджету, з подальшим розподілом у рамках бюджетної програми «Державна підтримка розвитку галузі тваринництва» на 2015 рік не продовжено, хоч вже зареєстровано законопроекти щодо відновлення дії відповідного спецрежиму ПДВ. Як наслідок, з 1 січня 2015 року відповідний механізм підтримки припинив своє існування, що може негативно вплинути на розвиток тваринницької галузі в Україні. На нашу думку, практика функціонування спецрежиму ПДВ із переробних підприємств (режиму ПДВ-дотування) повинна бути відновлена.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що необхідність стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні обумовила застосування специфічного механізму функціонування ПДВ, а саме використання спецрежимів справляння даного податку, направлених на поліпшення фінансового забезпечення товаровиробників галузі. Невід'ємною складовою останньої ось вже друге десятиріччя був механізм підтримки розвитку тваринницької галузі внаслідок функціонування спеціального режиму справляння ПДВ із переробних підприємств, що незважаючи на низку притаманних йому недоліків забезпечував суттєвий вплив на дохідність виробництва тваринницької продукції (молока і м'яса).

Припинення дії спецрежиму ПДВ (ПДВ-дотування) призвела фактично до повної втрати тваринниками відповідних дотацій за рахунок цільових відрахувань сум ПДВ переробних підприємств, що негативно позначиться на розвитку тваринницької галузі в Україні.

Таким чином, виникає необхідність поглиблення досліджень у напрямку обґрунтування оптимальних форм державної фінансової підтримки розвитку тваринницької галузі в Україні в умовах посилення євро інтеграційних процесів та обмежених бюджетних можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Братцев В. Госрегулирование сельского хозяйства России / В. Братцев // АПК: экономика, управление. — 2012. № 6. — С. 45 – 52.
2. Вишневский В. Оценка влияния НДС на экономический рост с использованием методов экономико-математического моделирования / В.П. Вишневский, Л.А. Зуев, Е.А. Амоша, С.М. Попов // Экономика промышленности. — 2004. — № 5. — С. 43 – 57.

3. Гончаренко Г. Роль налоговых режимов для сельскохозяйственных товаропроизводителей в достижении целей аграрной политики России / Г.А. Гончаренко // Вестник МГУ. — Серия 6: Экономика. — 2010. — № 3. — С. 78 – 89.
4. Діброва А. Ефективність державної підтримки виробництва продукції тваринництва в Україні / А.Д. Діброва // Економіка АПК. — 2010. — № 9. — 2010. — С. 54 – 60.
5. Єфименко Т. Аналіз фіскальних наслідків надання деяких пільг з податку на додану вартість / Т.І. Єфименко, І.О. Луніна, А.М. Соколовська // Фінанси України. — 2005. — № 10. — С. 6 – 18.
6. Кузнецова Н. Пути совершенствования государственного регулирования сельского хозяйства / Н. Кузнецова // АПК: экономика, управление. — 2013. — № 1–. С. 90 – 93.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи, Закон України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71> – 19.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки сільгосптоваровиробників, проект Закону України від 12 січня 2015 року № 1699 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=53296.
9. Про затвердження Порядку використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету, Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 р. № 246 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/246> – 2011-%D0%BF.
10. Прокопчук Е.Т. Особенности применения налога на добавленную стоимость относительно сельского хозяйства / Е.Т. Прокопчук // Перспективы науки и образования. — 2014. — №1 (7). — С. 279 – 283.
11. Рыманов А.Ю. Оценка налоговой политики в аграрном секторе / А.Ю. Рыманов // Финансы. — 2004. — № 4. — С. 35 – 37.
12. Сидорова Н. Специфика и функции НДС / Н.И. Сидорова // Финансы. — 2008. — № 2. — С. 36 – 40.
13. Тулуш Л. Стратегічні напрями бюджетного регулювання агропромислового виробництва в Україні / Л.Д. Тулуш, О.Д. Радченко // Економіка АПК. — 2012. — №10. — С. 81 – 90.
14. Тулуш Л. Сутність і роль податку на додану вартість в економічній системі держави / Л.Д. Тулуш // Економіка АПК. — 2008. — № 12. — С. 85 – 89.
15. Тулуш Л. Функціонування податку на додану вартість у сфері агропромислового виробництва: монографія / Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук // К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 280 с.
16. Ушачёв И. Экономический механизм реализации Государственной программы развития сельского хозяйства и регулирования рынков сельскохозяйственной продукции / И. Ушачёв // АПК: экономика, управление. — 2012. — № 11. — С. 3- 7.
17. Чередниченко О. Ефективність використання ПДВ в Україні / О. Чередниченко // Фінанси України. — 2004. — № 7. — С. 27 – 35.

18. Эбрилл Л., Кин М., Боден Ж. — П., Саммерс В. Современный НДС. — М.: Весь Мир, 2003. — 274 с.
19. Bird R., Gendron P. The VAT in Developing and Transitional Countries. — Cambridge: Cambridge University Press, 2007. — 278 p.

Одержано 25.03.2015

Аннотация

Тулуш Л.Д., Прокопчук Е.Т.

Дотирование животноводческой отрасли за счет специального порядка взимания налога на добавленную стоимость

За годы становления рыночной экономики в Украине налоговая политика относительно сельского хозяйства и механизмы ее реализации приобрели особое значение. В настоящее время налог на добавленную стоимость (НДС) в сельском хозяйстве используются в качестве особенного инструмента государственной финансовой поддержки, специфического средства формирования финансовых ресурсов, в условиях отсутствия более действенных рычагов поддержки (в частности, прямого бюджетного финансирования).

Целью данной статьи является исследование механизма функционирования специального режима взимания НДС в сфере производства и переработки сельскохозяйственной продукции, осуществления научной оценки его трансформации (за все время функционирования), а также установления эффективности влияния последнего на агропромышленный комплекс Украины. В данной работе с помощью экономико-статистических методов исследования, в частности монографического, сравнения, табличного и графического проанализирована эффективность влияния специального режима взимания НДС в сфере производства и переработки сельскохозяйственной продукции на агропромышленный комплекс Украины, исследованы особенности механизма функционирования последнего, а также осуществлено научную оценку его трансформации.

Одной из ключевых программ развития агропромышленного производства является программа «Государственная поддержка развития животноводства», которая функционирует с 2011 года за счет целевых поступлений – сумм НДС перерабатывающих предприятий, часть которых направляется в спецфонд перерабатывающих предприятий.

В статье осуществлено характеристику эффективности финансирования развития животноводства в рамках отдельных направлений программы «Государственная поддержка развития животноводства». По результатам исследования установлено, что программа нуждается в реформировании в сторону усиления участия перерабатывающих предприятий в механизме функционирования программы, поскольку преимущественным бенефициаром по данной программе являются преимущественно данные субъекты хозяйствования. В то же время, механизм взимания налога на добавленную стоимость в сельском хозяйстве с 2015 года в очередной раз претерпел определенных изменений.

По результатам проведенного исследования установлено, что функционирование специального режима взимания НДС из перерабатывающих предприятий, невзирая на ряд присущих ему недостатков, обеспечивало существенное влияние на доходность производства животноводческой продукции (молока и мяса). Сделан вывод о том, что его отмена привела к полной потере животноводами соответствующих дотаций за счет целевых отчислений сумм НДС перерабатывающих предприятий.

Ключевые слова: НДС, налоговые льготы, налоговый механизм, поддержка сельскохозяйственных товаропроизводителей, прямая бюджетная поддержка, специальные режимы, специальный режим взимания НДС из перерабатывающих предприятий.

Annotation

Tulush L.D., Prokopchuk E.T.

Subsidizing the livestock industry due to the special procedure for collecting value added tax

During the years of market economy in Ukraine tax policy on agriculture and mechanisms for its implementation has gained prominence. At present, the value-added tax (VAT) in agriculture are used as a special instrument of state financial support, specific means of formation of financial resources in the absence of more effective instruments of support (in particular, such as direct budget support).

The purpose of this paper is to study the mechanism of functioning of a special regime of VAT collection in the production and processing of agricultural products, the implementation of a scientific assessment of its transformation (for all time operation), as well as effective influence of the latter on the agroindustrial complex of Ukraine. In this paper, by means of economic and statistical research methods, in particular monographs, comparison, tabular and graphical analyzes the effectiveness of the impact of the special regime of VAT collection in the production and processing of agricultural products in the agro-industrial complex of Ukraine, studied features of the functioning of the latter, and also carried out a scientific assessment its transformation.

One of the key programs for the development of agricultural production is a program «State support for development of animal husbandry», which has been functioning since 2011 due to targeted income – the amount of VAT processing companies, some of which is sent to the special fund of the processing enterprises.

The article presents the characteristics of an effective financing of livestock development in individual areas of the program «State support for development of animal husbandry». The study found that the program needs to be reformed in the direction of strengthening the involvement of refineries in the mechanism of operation of the program, as the primary beneficiary of this program are primarily the data entity. At the same time, the mechanism of levying value-added tax in agriculture from 2015 once again underwent some changes.

According to the results of the study found that the operation of a special regime of VAT collection of processors, despite a number of inherent disadvantages, provides a significant impact on the profitability of livestock production (milk and meat). Concluded that its abolition resulted in a complete loss of livestock due to the subsidies corresponding target allocations VAT amounts of processing enterprises.

Key words: VAT, tax credits, tax mechanism, support for agricultural producers, direct budget support, special treatment, special treatment of VAT from processing plants.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Збірник наукових праць УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА

**Засновано в 1926 році
Випуск 87**

Частина 2
Економіка

Повні тексти статей, у форматі pdf доступні на сайтах:

<http://journal.udau.edu.ua/ua/index.html>

<http://eLIBRARY.RU>

Підписано до друку 9.07.2015 р.
Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Умов.-друк. арк. 12,55.
Наклад 300 прим.
Замовлення №380

Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС
Свідоцтво ДК № 2499 від 18.05.2006 р.
20305, м. Умань, вул. Інститутська, 1
Тел.: +38(04744)3-20-11